İSTANBUL HİKÂYELERİ

Peyami Safa

Hazırlayan
Serhat Hamişoğlu

ÖTÜKEN

İÇİNDEKİLER

Çılgın Bir Geceden Sonra / 13

•

Unutmadın Değil mi? / 17

•

Acı Şeyler… Fakat Doğru! / 21

•

Beyrut'un Leylası / 26

•

Kadın, Karyola ve Mezar / 31

•

Utanır mıyız? Utanmaz mıyız? / 36

•

Papatyalar / 41

•

Saat On Birde / 46

•

Bu Mektubu Yazan Kim? / 51

•

Piç!.. / 56

•

Paranın Cilvesi / 67

•

Şafak Sökünceye Kadar / 73

•

Para, Gösteriş ve Meziyet / 78

•

Yeşil Göz / 83

•

Beyaz Perde Karşısında / 92

•

Çirkin Aşk / 97

•

Güzel Nazan Hanım'ın Hikâyesi / 101

•

Çürük / 107

•

Kör Aşk / 116

•

Kaynana Tuzağı / 121

•

Erkekler Bilmelidirler ki… / 127

•

Pırlanta İğne / 131

•

Talihi Yavermiş / 139

•

Erkekler Zavallıdırlar / 144

•

Balkondan Balkona / 150

•

Dört Koca / 156

•

Üç Sene Evvel Bugün! / 165

•

Eskiler ve Uçurum / 169

•

Her Hayatta Fırtınalar Vardır! / 174

•

Dört Yüz Liraya Yakın / 179

•

Kırmızı Ev / 184

•

Mehtap Aşkın Annesidir / 190

•

En İyi İzdivaç Bu mu? / 194

•

Bir İntikam / 198

•

Çalmak Aşkı / 202

•

Ayna / 214

ÖN SÖZ

Edebiyat-ı Cedide dönemi şairlerinden İsmail Safa'nın oğlu olan Peyami Safa (1899-1961), 1913 yılında Vefa İdadi'sinde öğrenciyken yazdığı ***Bir Mekteplinin Hatıratı/ Karanlıklar Kralı*** adlı eseriyle yayın hayatına girmiştir. Onun edebiyat dünyasında tanınmaya başlaması ise 1918 yılında ağabeyi İlhami Safa ile birlikte çıkarmaya başladıkları ***Yirminci Asır*** gazetesinde yayımlanan ***Asrın Hikâyeleri*** adlı eserle olmuştur. Bu yıllardan ölümüne kadar geçen zaman diliminde yazar, kendi isminin yanı sıra müstear isimlerle de (Server Bedii, P.S., Safiye Peyman, Çömez, Bedia Servet, Serazat, Bedii Nuri gibi) roman, hikâye, piyes, fikir yazıları, biyografi gibi farklı türlerde eserler vermiştir.

Peyami Safa, kaleme aldığı eserlerde genellikle eğitim öğretim, doğu-batı çatışması, kültür, medeniyet, modernleşme, sanat, felsefe, ahlak gibi konular üzerinde durur. Yazarın bu konuları seçmesinde ülkede yaşanan çalkantıların, siyasî, toplumsal ve kültürel değişikliklerin etkisi büyüktür. Öyle ki yazar, I. Dünya Savaşı, Mütareke yılları, Cumhuriyet'in ilanı, II. Dünya Savaşı ve çok partili döneme geçiş gibi Türk siyasî ve sosyal hayatı için büyük değişiklik olan pek çok olay ve olguya bizzat şahit olmuştur.

Peyami Safa'nın 1924 yılında yayımladığı ***İstanbul Hikâyeleri***'nde o güne kadar yaşanmış olaylar kimi zaman açıkça kimi zaman da kapalı bir şekilde yer alır. Eserde, kadın erkek ilişkileri, dönemin önemli sorunlarından frengi hastalığı, yasak aşk, hayal kırıklıkları, intihar, Batı hayranlığı ve Batıya ayak uydurma çabaları, eğitim, aile kurumunun korunması gibi konular üzerinde durulmaktadır. ***İstanbul Hikâyeleri***'nde işlenen bu konular, daima güncelliğini koruduğu için yazarın daha sonra kaleme aldığı eserlerinde de karşımıza çıkmaktadır.

İstanbul Hikâyeleri yeniden yayıma hazırlanırken herhangi bir sadeleştirme işlemi yapılmamış ve metinler aslına sadık kalınarak günümüz harflerine aktarılmıştır. Ayrıca okura kolaylık sağlamak amacıyla günümüzde kullanımı azalmış ya da unutulmuş kelimelerin anlamları ve gerekli gördüğümüz bazı açıklamalar sayfa sonuna dipnot şeklinde eklenmiştir.

Son olarak eserin ortaya çıkarılma ve hazırlık aşaması başta olmak üzere pek çok hususta yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Sayın Prof. Dr. Nezahat ÖZCAN'a, bugüne kadar birçok konuda göstermiş olduğu ilgi, vermiş olduğu destek ve emeklerden ötürü kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Hülya ARGUNŞAH'a; eserin basım aşamasına kadar geçen tüm süreçte teklif, öneri ve yardımlarından dolayı Sayın Ayşegül Büşra ÇALIK'a ve Peyami Safa'nın bu eserini okuyucuyla yeniden buluşturan Ötüken Neşriyat'a teşekkürü bir borç bilirim.

Serhat HAMİŞOĞLU
Kırklareli

Çılgın Bir Geceden Sonra

[3] Onu, yatak odasında tavandaki halkaya bağlı bir iple asılmış buldular. Vücudu taş kesilmişti.

Bir mülâzım, Kızıltoprak'taki depo taburu zabitlerinden; genç, güzel, yakışıklı bir delikanlı… İntiharının sebebi anlaşılamamıştır. Yalnız "kadın için" diyorlardı. Kadın için! Bu kısa sebep kumandanın merakını tatmin etmedi. Kumandan meseleyi etrafıyla anlamak istedi ve yaverini tahkikata memur etti. Yaver intihar eden mülâzımın arkadaşıydı, onun bütün hususi hayatını biliyordu, kumandanına şu raporu yazdı:

10 Kanun-ı Evvel

"Muhterem Kumandanım;

Emriniz mucibince arkadaşım mülâzım-ı evvel Kadri Bey'in intiharı hakkındaki raporu takdim ediyorum. Bu sabah tabur kâtiplerinden biri odama geldi ve Kadri Bey'in isbat-ı vücud etmediğini, hâlbuki bazı efradın sevki için kendisine şiddetle lüzum olduğunu söyledi. Evini bildiğim için gidip evini bulmamı rica etti.

Kadri'yi Kadıköy'de Talimhane civarında, tek başına ikamet [4] ettiği evinde yatak odasının tavanına yağlı bir iple asılmış buldum. Vücudu soğumuştu ve yaşamıyordu. Belediye doktoru maslubun sabahın saat altısında terk-i hayat etmiş olduğunu bildirdi.

İşte vaka bundan ibaret. Siz bana bu acı hadiseyi husule getiren sebepleri öğrenmek arzusunda bulunduğunuzu söylemiştiniz. Bildiğim şeyleri olduğu gibi arz etmeme müsaade buyurdunuz.

Kadri benim çok sevgili, çok samimi, çok candan arkadaşımdı. Birbirimizin hem arkadaşı, hem mahrem-i esrarı, hem de akıl hocası idik. Size en mükemmel, en doğru tafsilatı i'ta edebileceğimi zannederim.

Muhterem kumandanım, hatırlarsınız ki, Kadri ütülü elbisesi, sade ve temiz kıyafeti, kumral bıyıklı, vakur ve müstehzi gözleriyle çok yakışıklı bir zabitti. Kadıköy'de dolaştığı zaman bütün kadınlar dönüp bir kere ona bakmaktan kendilerini alamıyordu. Bütün kadınlar, hususiyle genç kızlar…

Fakat Kadri bunların hepsine lakayt kalıyordu.

Esasen adi zenperestliklerden çok kaçardı. Beyoğlu kadınlarından hiç hoşlanmadı. Tepebaşı'ndaki bara, Galatasaray'daki çalgılı kahvelere bir kere bile ayak basmadı. Randevu evlerinden daima nefret etti. Hayır! Oyunların hiçbirini istemiyordu, onun ruhunda bir tek kadın hayali, bir tek kadın mefkûresi vardı. Daima onu arıyor, onu bulmak istiyordu. İstiyordu ki yüksek âlemlere [5] mensup, kibar, asil bir kadın, tıpkı romanlarda olduğu gibi, ona âşık olsun ve onu yanına alsın… Hakikaten güzel çocuktu, fakat böyle vakalar hakiki hayatta cereyan etmez, bunu kendisine anlattım.

Bir ay kadar oluyor, izinli olduğum bir perşembe akşamı bizim evde onu bekliyordum, gelmedi, canım sıkıldı. Hava kararmıştı, geç vakit yüzü sapsarı, gözleri sulanmış fakat parlak geldi. Yüzüne hayret ve dikkatle baktım. Güldü, oturdu ve anlattı:

-Bilsen çok, çok mesudum.

-Ne oldu?

-Benim "kibar kadın" hülyamı biliyorsun ya…

-Ee?..

-Hakikat oldu.

-Ya!

-Evet! Dün akşamüzeri, Kurbağalı'dan Kuşdili'ne doğru iniyordum. Tenha patika yolunda, karşıdan bir arabanın

süratle geldiğini gördüm. Araba yanımdan geçti ve biraz ilerledikten sonra durdu. Ben yoluma devam ediyordum. Bir ses "Pist! Pist!" diye beni çağırdı. Davet arabadan geliyordu. İki halis urbanı çekili, gayet nadide bir küpe, yeni astragan ceketiyle mağrur bir arabacı. Arabanın içinde esmer, güzel bir kadın. Ah! Güzel, ipek gibi saçları, uzun kirpikleri kara gözleri, arasında parlak dişleri gözüken küçük dudaklarıyla son derece güzel bir kadın! Üzerinde [6] koyu lacivert gayet kıymetli bir çarşaf var. Kulaklarında bir çift pırlanta küpe parıldıyor. Elini uzattı:

"Arabama geliniz, size bir şey söyleyeceğim" dedi. Rica etmesine tabi meydan vermedim ve arabaya atladım. Araba alabildiğine koşmaya başladı. Kadın bir kelime söylemeden üzerime atladı ve dudaklarıyla dudaklarımı yakalayarak, içecekmiş gibi öptü. Fakat azizim, o ne öpüş! O ne öpüş! Emiyordu, kan çıkaracak derecede emiyordu ve sonra diliyle, dudaklarımın arasında çıldırtıcı hareketler yapıyordu.

-Vay canına!

-Dur, acele etme. Göztepe'ye kadar gittik. Filîzî boyalı, büyük kocaman bir köşkün önünde durduk. Merdivenleri çıktık, ceviz ve ipek mefruşat, vazolar, biblolar doluydu. Büyük salondan çıktık, mabed gibi cesim bir odaya girdik. Rüyadayım zannediyordum. Loş, geniş bir oda. İşlemeli beyaz çarşaflar ve ipekli örtüler içinde muhteşem bir karyola. Her tarafta tatlı, mest edici bir lavanta ve kadın rayihası. "Ben bir sultanım. Beni nasıl buluyorsun küçük asker?" dedi. Cevap yerine boynuna atıldım, boğacak gibi kucakladım. Bunun üzerine meç kayışımı kendi eliyle çözdü, başımdan kalpağımı kudurucasına fırlatıp attı. Beni tuvalet odasına götürdü, üstüme lavantalar, yüzüme, boynuma pudralar sürdü. Nihayet üzerimden kaba kolalı gömleği çıkardı ve yerine yumuşak ipekten ince, mavi, [7] zarif bir entari geçirdi. Gülerek: Hay şeytan hay güzelsin. Sen küçük asker, sende bir şehzade tavrı var diyordu.

Küçük asker, bu kelime onun ağzından bir nevaziş gibi çıkıyordu. Beni dinle dostum; emin ol ki hiçbir kadın bir erkeği onun beni sevdiği kadar sevemez: o gece nevazişler ve hıçkırıklar içinde geçen çılgın bir geceydi, çünkü ara sıra da ağlıyordu. Ve gözyaşları arasında: "Küçük asker, seni ne kadar seviyorum, sana perestiş ediyorum küçük asker!" diye mırıldanıyordu.

Ah, böyle bir gece için hayatımın on senesini feda ederim.

-Onu ne zaman göreceksin?

-Bilmiyorum. Ben çıkarken o baygın bir halde, ölü gibi uyuyordu. Hiç konuşamadık. Herhalde iki gün sürmez, mutlaka gidip görmeliyim.

Kadri sözünü bitirdiği zaman, ben endişe ettim.

Bu sultan kim? Sonradan inceden inceye tahkik ettim; meğer bu bir sultan değil harp zenginleri yüzünden milyoner olmuş bir fahişe imiş. Saf asaba müptela, her türlü garabeti, çılgınlığı seven bir fahişe. Tam bir hafta sonra, Kadri pek meyus bir halde bana geldi. Köşke gitmiş, Arnavut kapıcı onu izahat verdiği halde içeriye koymamış. Tabii emir almamıştır dedi, mektup yazmaya karar verdi. Yazdıktan sonra kucaklanarak karşılanacağına emindi. Onu o kadar seviyordu. [8]

Bir mektup gönderdi, cevap alamadı.

Bunun üzerine köşke bir daha gitti, yine kapı dışarı edildi. Yalvardı, kavga etti. Ertesi gün, her şeye karar vererek, kapıcılarla, uşaklarla, arabacılarla dövüştü. Adamakıllı dayak yiyerek kanlarla sokağa atıldı.

Aynı akşam zat-ı âliniz o kadından bir mektup geldi, aşk yüzünden cebren ikametgâhına girmek isteyen bir zabitin harekâtına karşı nazar-ı dikkatiniz celp olundu.

O günden sonra, Kadri'nin hayatı, bir cehennem hayatından farksız oldu. İşte… Muhterem kumandanım, mülazım-ı evvel Kadri Bey, bu sabah yatak odasında, bu sebeplerden dolayı kendini asmış bulundu."

Unutmadın Değil mi?

[9] Şaziye genç bir yüzbaşı ile evlendi. İzdivacının tam on beşinci günü, kocası telaşla eve geldi ve bulunduğu fırkanın Şam'a sevk edilmek üzere olduğunu haber verdi.

"Sevk" gelmesi Şadiye'nin kalbine bir çivi gibi battı, ela gözlerinde endişe bulutları dolaştı, harbin en alevli zamanlarıydı. Gidenler nadir olarak geriye dönüyorlardı. Hele sağlam kalmak pek güçtü. Kâmil karısının, yüzündeki tabii çizgileri değiştiren düşüncesini hissetti ve biraz teselli etmek lüzumunu duydu. Fırkanın doğru Şam'a gidip orada kalacağını ve şimdilik harbe iştirak için bir karar olmadığını, bir iki ay sonra yolunu bulup mezuniyetle İstanbul'a dönebileceğini söyledi. İzdivaçlarının ilk günlerinde, memleketinin kendisini vazifeye davet etmesinin bir bakıma hayırlı olduğunu anlattı:

-Herhalde, sen de benim burada işsiz ve durgun bir hayat içinde kalmama razı olmazsın! dedi.

Bir hafta sürmedi, Anadolu şimendiferi Kâmil'i Şaziye'den ayırdı.

Genç kadın, yalnız kaldığı ilk günlerde, bütün saatlerini [10] kocasının fotoğrafları karşısında geçirdi, gece gündüz bu aciz eli kâğıtlardaki hareketsiz gölgelerle konuştu. Birçok geceler perdeden şafağın mavi ziyası süzülünceye kadar uyumadı. Sabahlara kadar sessiz sessiz ağladı.

Yeni evlendiği adamın, böyle üç hafta içinde kan ve ateşe doğru giderek evinden, yuvasından ayrılmasını meşûm

talihinin bir tokadı addetti. Bir daha ne zaman dönecekti? Buna bir türlü cevap bulamadı. İhtimal ki bir ay, belki bir sene sonra… Ve belki de hiç! Aradan bir ay geçti, gelmedi, yalnız mektupları geldi. İki ay geçti, gelmedi, yalnız mektupları geldi. Bu mektuplarda fırkanın Filistin'e sevki ihtimalinden bahsediyordu. Üç ay sonra, genç yüzbaşıdan, "şimdi şarapneller ve gülleler arasındayız!" diye başlayan mektup aldılar. Ve işte hepsi bu kadar. Onu takip eden aylarda ne bir mektup, ne bir telgraf, ne bir haber!

Şaziye, bütün hayatında, yüzünü bir aydan fazla görmediği kocasını, uzak bir hatıra gibi hayalinin bir köşesine gömdü, onu artık ölmüş ve yok bildi. O günden sonra ruhunda bir dul kadın öksüzlüğü duydu.

Uzun müddet bu matemi taşıdı. Yemedi, içmedi bir kere bile kahkaha ile gülmedi. Hayatın her şeyin bir heyula, mevcudiyetine insanlar tarafından itibar edilen esassız bir varlık nazarıyla baktı. Kimseye ve hiçbir şeye itimadı kalmadı: Ne dostlarına, ne kendisini pek seven [11] annesiyle babasına, ne de talihe. Yalnız için için ağlamakta pâyânsız bir teselli buldu.

Kâmil'den hiçbir haber gelmeden üç ay daha geçti. Artık herkes öldüğüne hükmetti. Evin içinde damadın bahsi kapandı, Şadiye'nin büyükannesi iki defa ruhuna Yasin bile okudu. Şadiye… Onun da kalbinde taşıdığı bu acı hatıra yavaş yavaş silindi.

Bir müddet sonra evde onu tamamıyla unuttu. Şimdi ruhda talihinden intikam almak arzusu vardı. Gülmek, gezmek, eğlenmek, bu uğursuz gecelerin sabaha kavuşmak istiyordu.

İki yeni çarşaf ve kostüm yaptırdı. Öğle vakitleri evden çıktı, hava kararıncaya kadar gezmeye, sinemaya, tiyatroya koştu. Adalar'da gezdi. Hain ve müstehzi talihinden intikam almak için her şeyi yaptı. Hakkı… Komşu olduğu

genç bir mühendis mekteb-i şakirdiyle muaşaka etti, ona iltifatlı mektuplar gönderdi ve imzasını atmaktan çekinmedi. Rıfkı, Şaziye'nin evine de geliyor, birlikte çalgı çalıyorlardı, Şaziye'nin talihsizliğine acıdıkları için buna ne ailesi, ne de komşuları itiraz etmedi. Eğlensin hakkı vardır diyenler oldu. Zaten Rıfkı'nın ailesiyle de münasebet vardı. Her iki taraf, yüzbaşının vefatını iyice tahkik ettikten sonra iki gencin düğününü yapmaya karar verdi.

Artık herkes, Rıfkı'ya Kâmil'in halefi nazarıyla bakıyordu. Hiç kimse Şadiye ile Rıfkı'nın saatlerce bir odada yalnız kalmalarını, [12] birlikte gezmeye çıkmalarını, teklifsiz bir arkadaş gibi görüşmelerini fevkalade bulmadı. Fakat günün birinde, harbiye nezaretinden alınan bir haber, evin içinde son derece büyük bir şaşkınlık husule getirdi:

Kâmil sağdı ve birkaç güne kadar mecruh olarak geliyordu! Kâmil sağ! Geliyor! Bu haber karbonatı köpürten bir limon damlası gibi Şaziye'nin ruhunu alt üst etti.

Demek ki kocası, o arkasından aylarca ılık gözyaşları döktüğü kocası, Kâmil yaşıyordu, ölmemişti. Peki, niçin şimdiye kadar bir mektup, bir telgraf bile göndermedi?

Niçin hicranlar içinde gece gündüz ağlayan öksüz zevcesini hayatından haberdar etmedi? Şaziye bu sualleri kendi kendisine çok sordu. Ya Rıfkı? Onunla olan münasebeti neye varacaktı?.. Öyle bir münasebet ki son noktasına çoktan vasıl olmuştu. Ayrılmak? Şaziye buna karşı kalbinde şiddetli bir isyan duydu.

Hiçbir şeye karar verememişti, iki gün sonra Kâmil'den şu telgrafı aldı: "Beyrut'tayız. Mecruhum. İstanbul'a müteveccihen hareket ettim."

Bir gün sabahleyin Şaziye yatak odasındaydı, kapının çıngırağının üst üste, şiddetli çaldığını duydu, arkasından bir vaveyla koptu. Annesi, babası sevinçle haykırışıyorlardı. Fakat bu sesler çok kısa sürdü ve birdenbire kesildi.

Kendisini çağıran da yoktu. Şaziye hemen [13] fırladı, merdivenleri indi ve kapının yanındaki yemek odasına koştu.

Kocası oradaydı.

Herkes, sakin ve mebhût[1] ona bakıyordu. Kâmil, diye bağırarak kocasının boynuna atlamak istedi, fakat kolları kırılmış bir dal gibi yanlarına düştü: Kâmil'in iki gözleri de yoktu, bu gözlerin yerinde cılk bir yaraya benzeyen kırmızımsı siyah iki çukur, iki konç delik vardı. Boğuk bir sesle bir daha: "Kâmil…" diyebildi ve dili ağzının içinde düğümlendi kaldı.

Kocası hiç kımıldamıyordu. Uzun boyu, geniş omuzları ve dik vücuduyla balmumundan heykel gibi duruyordu. Çehresinin bütün çizgileri sakin ve müsterih idi. Yalnız o iki siyah çukurun etrafındaki etler, Şaziye'yi görmek ister gibi titriyor, büzülüyor ve açılıyordu.

Âlîlin[2] solgun dudakları kımıldadı ve odanın havasında ağır titrek bir ses dalgalandı:

-Niçin kucaklamıyorsun. Bak işte sana vaat ettiğim gibi tekrar geldim. Harp ederken seni bir dakika unutmadım. O hain mermi gözlerimin arkasındaki sinirleri parçalarken de hayalimde sen vardın. Hiç şüphe etmem ki sen de beni unutmadın. Öyle değil mi? Şaziye, unutmadın değil mi?

[1] Şaşkın, şaşırmış.

[2] Hastalıklı, sakat.